

PRAVILA IGRE

Vse bolj in bolj smo navzoči ob nekem nenavadnem dogajanju, ki ga na kratko imenujmo apolitizacija in samozavest. Vse bolj in bolj pa izgubljajo svoj smisel ne le morebitne politične in ideološke fraze, marveč predvsem tudi umetniška izrazila. S tem v zvezi ni več bistvena nikakršna zavezanost tej ali oni partijski liniji, tej ali oni umetniški prepričanosti, tej ali oni solidarnosti. In prav tu se pojavlja čisto osebno vprašanje, ki zadeva slehernega izmed nas: koliko je lahko političen, aktiven, v zgodovini, ne da bi se združil sam s seboj v samozavesti. Seveda apolitizacija ni posledica apolitičnosti, ne, prej je posledica lastnega interesa, ki pa skuša biti stalno in večno dvignjen nad druge, saj ocenjuje le samega sebe in se identificira s seboj. Mar niso lastni interesi politični, kadar za samozavest? Tako lahko na eni strani ugotavljamo vse te iste premise, ki nas vodijo bolj v alogičnost - kakor pa v logiko. Generacija "današnjih" študentov (generacije se menjajo vsakih 30 let, kajne?) je seveda sproščena, nima več uzakonjenih - moralčnih - meril, prevzema katerekoli vplive od koderkoli; ker pa prevzema vplive od koderkoli, lahko najde svoj funkto v politiki, ki pa seveda ne more biti več vsezavezujoča, temveč je to meta-politika, je ideologija potrošniške družbe in prizadetost nad socialnimi razlikami. Mi smo generacija samomorilcev, vendar nismo resnični samomorilci; prej smo paradoksní ubijalci samih sebe, pod našimi vekami štrlijo oči v svet, ki mu ni ne konca ne kraja. In če smo torej na mišljeni samomorilci, tedaj vsekakor apolitizacija pomaga pri zablodi, da je mogoče svet premagati s strahom. Ni to znana katoliška pozicija, ki zatrjuje, da je treba biti pokoren, uslužen, hlapčevrki, ne da bi iskali smisel svobode, javnega priznanja vsemu, kar je dobro in lepo? Zdi se, da se totalitarni sistemi že od nekdaj ne menijo za vse to, da je bistvo zgodovine še zmerom v balzmiranju mitov in v rentgenskih pregledih, da kdo ne bi poškodoval mrtve zgodovine in sam zanj umrl. Ni to utopični nihilizem, ki smotni priča - ne le mi, generacija novih tridesetih let, ampak tudi evropski mrtvi duhovi - že nekaj stoletij sem? Ni Julij II. zlomil palice na Michelangelovem hrbtu, ni Galilei zdihoval s svojim In vendar se vrti!, mar ni Jan Hus predhodnik današnjega študenta Jana Palacha?

Atomske bombe so, Vietnam je, militarizem je, okupacije so, fašizem je, histerija je, lakota je, Apoka lipa skratka je, in kaj nam lahko ponudi stvarnost in takšna stvarnost, če nam odvzame naše lastno vizionarstvo o boljšem svetu? Je znanstveni napredek tehtnejši od učenja ideologije, je to razlog, da je svoboda opredmetena z odtujenostjo med ljudmi? Ker pa so atomske bombe, lahko čutimo strah pred zdravilnimi recepti prihodnosti, ker je Vietnam, smo uporniki proti nadvladi zaradi nadvlade, ker je militarizem, smo proti spartanski dresuri zaradi spartanske dresure, ker so okupacije, smo proti hladnim vojnám, ker je fašizem, smo proti nacionalističnim represijam in proti negativni entropiji, ker je barbarstvo, nismo za gosposki humanizem, za kičasto perversnost "objektivne" kulture, ker je histerija, smo proti živalski psihoanalizi in proti sleherni psihologiji, ki pomaga policijskim režimom, ker je lakota, ne moremo verjeti ne v posmrtnost in v kralje na Betajnovi, ker je, skratka, Apokaliptisa, smo tudi mi tukaj, da ovržemo vse futurološko štenasto obljubljanje. Komunikacijske razdalje se manjšajo, ljudje pa si postajamo vse bolj in bolj odtujeni. Nekoč vse danes samo funkcionalisti.

Gotovo dojemamo tehnološke in znanstvene dosežke pred 21. stoletjem, doumljivo so nam tudi tradicionalne vrednote: mati zgodovina-bog-narod-partija-krščanstvo-marksizem...

Vendar ta doumljivost nima nikakršne prednosti, če se ne ure sniči v dejanjih, če ostaja le v krogu specifičnih formulacij, v krogu danih pravil igre; igra ni več fair play, marveč je le še mazohistično samouresničevanje proti smislu. Samozavest in apolitizacija ne spreminjata industrializma, ne spreminjata ljudi ne rok ne možganov, ne vpliva bistveno družbeno, ampak sta senzualni senzacionalizem. Ugovarjate? Prosim, ni karte! Izvlecite svoje srčne karte, svoje karo kariere, svoje a dute, kralje in kraljice, svoje fante in dame, svoje pikaste pi ke in nagrajevalno točkovanje, navsezadnje pa tudi pomislite na svoj križ, na lastno sposobnost, ki se lahko poveže z delom drugih ljudi. Vam je hudo biti med drugimi ljudmi, če ste tujec samer u sebi? Dejstvo je, da ljudje najmanj odločajo in so najbolj metapolitični tedaj, ko je politika najbolj absolutna, da ljudje najmanj politično mislijo takrat, kadar se silijo, da bi drugače čustvovali. Ves svet je n a s svet, in če se tega ne bomo zavedali, bo to svet izgubljenih subjektivistov, ki neoromantično sanjajo o vesoljnem svetobolju, pri tem pa klovnovsko umirajo. Zato je ves ta čas hkrati naš čas in ga spreminjamo, dokler je še čas. Pravila igre so izjemna za vsakogar od nas, skupna pa so vsej študentski - študirajoči-generaciji.

D.V.

Branko Novak

POPOTOVANJE PO PEŠOTIH

Nekaj sto opekov je rojilo po prostoru. Brezglavo so se naveličali. Nekaj časa so potrebovali. Potem so se spomnili. Rojili so kot Rimska cesta. Zagrizli so si v kožo, se trdno držali in brenčali okrog zelene vase. Nekaj časa so bivakirali. Pofotografirali so zeleno vejo. Izvolili so najlepši klobuk, zagnali svetlo glasove in si sproducirali štarterja. Štarter je potegnil svetlečo, kromirano damsko pištolo, nameril natančno v zrak, najavili pripravljenost, gromko zarjul tik pred zdajci in elegatno poknil. Vsi so mu čestitali, pomrmrali najtoplejše, zastavili smeri in startali.

Med potovanjem so se presenečene dvojice embalirale, svojci pa so jih precejali med zobmi. Prvič so se sprli, ko je pošla pitna voda. Iz najdljivi so tovlili deževnico, kasirali lepe denarce, da bi le ne bilo kakšne kuge ali lakote. Od časa do časa so se spravili v gruče in pod točo ko razno, prešleti prisotne. Štarterji so že od vsega začetka pogrešali, kakorkoli so že preštevali.

Kroniko dogajanj so slovesno načeli, ko je Verbičeva mala pripovedovala frkolinom o žehteh problemih svoje Zijalke. Stari Verbič je obe šenjaško preminil, frklja pa je odslej spremljala karavano v dražedi di stanci, na večer se je šele približala taborišču.

Brezzobci so trudoma popustili opravke, zmajevali nad svetovno situacijo, bezali po grmovju in se pridružali. Bili so slabi časi za karavanskega kronista.

Smrkavci so staknili strupenega kuščarja in ga pobili s kamenjem. Matere so se zaradi tega hudo spraskale. Tisti dan so goloroki možje imeli mnogo opravka. Nekaj žensk je pbeignilo v črno noč. Obup je bil na višku.

Odkar je Pečanka imela videnje, so pošiljali krepke patrulje v bližnje okolice. Poslej so bili tereni varni. Bogatinci so mirno spali, goli siromaki so imovito križarili krog voglov in prikrito pobirali. Katerekrati so kakšnemu dali po prstih, ženske so se pokrižale in pogrezajoče zavzdihale.

Začele so krožiti govorice, da potujejo. Skrivnostno je tisti dan izgini lo nekaj goloritcev. Najbolj so trpeli mulci, zaradi večerne ure. Patruljiranje so poostriili.

Brezzobci so se izkazali. Na razsipnih poledinah so se najbolj nasesali. Tokrat so prireditve bile v slavo novorojenih. Bila je izredna žetev. Najbolj so se izkazale žene bogatinov. Čez karavano se je vlekla spo kojnost. Kronisti so bili v zadregi.

Otročad se je spet spraskala med seboj. Največ posla so imeli razvezanci. Nejevolja je prekipela. Pretepli so vse dinarje, ki so jih preseneli na njihovi bučni veselici. Ko so si opomogli od presenečenja, so poslali okrvavljene povojke vsem finim gospem. Postalí so mirni in snja je blagovala njihovo spametovanje. Na samotne vrisče v oblačnih nočeh so se dokaj hitro privadili.

Skupnost si je oddahnila. Mučnih zapletljajev je bilo treba, da jih je zapustila učiteljica in se protestno pridružila Verbičevi deklini. Pečano vemu mlečnozobnežu so pa naložili nekaj toplih. Pečanko so tudi kre pko potrepjali, ker je nagovoril starejšega Zelenčevega, da je med slovesno povorko učiteljici bezal s prstom po popku. Zaslužni so nekaj časa vrtali, odklej ta predrzna navada v njihovih vrstah, čez čas so opustili iskanje o izvoru pojava.

Najstarejši konjederec je na sestanku zaprosil za upokožitev, krepko je argumentiral svojo nejevoljo zavoljo psov, ki se bojda sami končujejo, ozmerjal za zaključek pasjo radost, križem pogledal in poudaril o elegičnih časih prisotnih dni, mlademu rodu pa položil na srce vsotežo svoje kreativnosti in kulturi v odnosu da pravkar razloženega. V nadaljevanju je zvito mežikal in čakal na ugodno rešitev kompetentnih. Neprošeni so se živčno presedali, mleli z nogami in si podpirali z rokami očesne oboke. Rešitev konjederečeve rešitve so preložili v prihodnost, zaradi nenadejane prisotnosti Verbičeve deklini in učitelice.

Srenja se je zavila v praznično žalovanje, ker so našli gnilo truplo starega štarterja, ki jim je povzročal težave pri preševanju, kakorkoli so že šteli. Oddahnili so si, čeprav je bilo nelepo od njega, da jim je delal preglavice. Obdukcija je pokazala, da so starega štarterja kavsale tudi vrane ali kakšne druge ptice in zapečatili zadevo ad acta.

Tistega dne se je nekoliko premaknilo, ker so organizirali lepo praznovanje, da bi zatrli vsakdanje tegobe. Vse se je srečno končalo, razen nekaj malih izgradov, nevrednih besed, ki so jih povzročili neznani motitelji, katere so postavili na ključna mesta. Ključavničarji so imeli na praznovanju najbolje pripravljen program.

Mali Zaletelov je fotografiral sončni zahod, nakar je priredil razstavo na javnem prostoru. Staremu je sindikat nabil odtegljaje, vsi ostali dinarji pa so bili uradno osumljeni.

Starejšega Zelenčevega so opomnili, staremu pa zabičali, naj ostro pa zi na sina, ker je pokvaril Pečanki videnje. Našli so jo prepoteno in na skrajnem koncu, ko je fantalin bežal. Uboga ženska trpi.

Skoraj bi prišlo do stare tragedije. Otročad je zopet staknila nekega kuščarja in ga pobila s kamenjem. Enotno mnenje se je hudo zamajalo. Po zaslugi zdrave pameti so obdržali ravnovesje. Ženske so se nekoliko unesle in niso ponovile starega greha.

Skoraj bi žalostno izginila Bogatajeva familija. Sina edinca so rešili v zadnjem trenutku, ko je klical na pomaganje. Verbičevi nasilnici so rekreno zagrozili, da jo bodo dokončno potokli, če se še kaj takega zgodi. Od tistega trenutka se približa samo v zelo trdi temi.

Blagodejni mir so začeli kaliti parajoči vriski in zlovešče hihitanje, ki se je začelo pojavljati celo v zgodnjih večernih urah. Pojavile so se tudi neodnovane govorice o dobri letini. Vreme ni nič kazalo na izboljšanje. Zaskrbljenost se je naselila v vsako kolikor toliko zdravo hišo.

Staremu Zaletelu so zagotovili življenjski minimum na račun njegove invalidnosti, ko je reševal sina. Vdova si bo že še pomagala pri njenih še vedno obetavnih letih.

Zatrlí so govorice o potovanjih. Trije dinarji so pripravili lep poslovilni proces. Obljubili so lepo predavanje z diapozitivi, ko se vrnejo. Ne kateri so se škodoželjno posmehovali. Opomnjeni so bili in poučeni o škodljivosti izpodkopavanja morale in negotovitve osebnosti. Zaenkrat je zaleglo.

Stari Bogataj je energično preprečil novo katastrofo, ki je grozila familiji. Bogatajka ne sem več sama osebno nositi malice njihovim dinarjem. Star je štiri pognal in najel novih pet. Petega so nastavili za hišne posle. Nekaj časa so brbljali o tem. Odpuščeni so šli v Ameriko.

Patrulje so potvojili. Pojavilo se je nekaj klatežev, ki imajo rovarje nja v planu. Najbrž so kakšni tuji elementi, ker jih ni bilo še mogoče identificirati.

Konjederec ni uspel slovakati svojega veselja. Poslovil se je ravno, ko je bila njegova ugodna rešitev na poti. Iz prostovoljnih prispevkov so priredili krasen pogreb. Vsa soseska je prišla gledat. Pasja nadlega postaja iz dreva v dobo obznanješa.

Nepričakovano je umrl kronist. Analitiki triumfirajo. Na vsesplošni ves eliočeh se zakleti trije potepuhi. Nepopravljivo jo je skupil stari Bogataj. Verbičeva se je poboljšala. Zaletelov smrkavec je izgubil fotoaparat. O dogodkih in danih ne sluha. Pečanko je vzela bridka smrt.

Tako so končali potovanje v Jeruzalem.

Zakaj strupeni kuščar? Ni bil kuščar? Je bil? Kje je bil? Kdaj? Kakšna zijalka? Čemu skupnost? Od kdaj potovanje? V kakšno smer? V katero smer? V katero smer? Več smeri? Kakšnih smeri? V kakšnih več smeri? Zavoljo psov? Zavoljo psov? Zavoljo radosti? Či gava radost? Lepa radost? Najlepša radost? Je bila lepa? Je bila naj lepša? Koliko lepša? Kje je bila lepša? Zakaj je bila? Ni bila? Je bila? Zakaj je bila? Bi bila? Hudi zapletljaji? Blagi zapletljaji! Zaple teni zapletljaji! Zapleteno? Prepleteno? Hudičev? Hudičev za pleteno? Ne hudičev? Znosno? Do kje znosno? Neznostno? O bupno? Preobupno? Elementarno? Vedno elementarno? Včasih? Kdaj včasih elementarno? Nejevoljno? Vedno nejevoljno? S pri dahom? Kakšnim predahom? Familijarno? Familijarnim prida hom? Osebo? Zakompleksano? Čigavi kompleksi? Kateri kom pleksi? Daleč? Na terenu? Čigav teren? Čigava lokacija?!

Prvi, drugi, prvi, drugi, prvi, lopovi so se postrojili v dve vrsti. Najprej so se nasmihali drugi, so se čez čas nasmihali blede, so se prvi in drugi nasmihali v bogati barvni paleti, zeleno, modro preplašeno, rumeno, za vistno, nezavestno, epileptično, maščevalno v najpopolnejši stereo iz vedbi.

Dokaj časa so stale vrste, bolj ali manj nemirno migotanje se je vračalo v eksponente, nekaterekrati se je polastila sem in tja koga omedlevica. V najhujši pripeki dolgega časa so se ščipali v ritnice, prosjačili za cigarete, dokler ni izbrancu ponos stegnil pete. Vrtljak se je zasukal za dan ali dva, preskočil kakšno leto. Bržda nekje, nenamerno, srečno in dolgo živijo.

